# אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת ש

## תמצית האגרת

**תאריך ומקום:** כ"א אייר תר"ע - יפו
**נמען:** ר' חיים מיכל מיכלין

הערה על מורה נבוכים ח"ג פרק מ (חישוב דמי עבד לעומת ערך אדם). אפשר ליישב לפי בה"ג, שמוסיפים חומש בפדיון קודש, או לפי 'הוספת חכמים' (בכורות נ). אבל אוהבי אמת יאמרו שתלמיד הוסיף את ההערה. ועם זאת ראוי לכבד כל מה שנקרא על שם הרמב"ם.

### עיקרי הדברים

- עיון במורה נבוכים.
- יישוב מול השערת הוספה של תלמיד.

**נוסח האגרת עם ביאור**

*בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"א אייר תרעי"ן.

לכבוד ידידי הרה"ח[4] השלם מר חיים מיכל מיכלין נ"י[5], שלו'[6].

הערתו ע"ד[7] המו"נ[8], פ"מ[9] מג', ["מורה נבוכים" לרמב"ם, חלק ג פרק מ] כבר דברו עלי'[10] בעלי תריסים בחוברות שונות. ובכלל הישובים הוא ג"כ[11] עפ"ד[12] הלכות גדולות, [ספר "הלכות גדולות" מתקופת הגאונים] הלכות בכורות, שחידש שכל דבר של קודש שפודין צריך הוספת חומש שהוא שתות, "חמשה זוזי שדי עלייהו זוזי", ופסק הדין כן גם בפדיון הבן משום שיש לו יחש לצד קדושה, וק"ו[13] לדבריו בערכי אדם, שכשפודה את עצמו, דהיינו באומר ערכי עלי מוסיף חומש, א"כ[14] הוא ששים. ואע"פ[15] שהרמב"ם[16] לא הזכיר בספרו את הוראת בה"ג, ונראה

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 הרה"ח - הרב החסיד
5 נ"י - נרו יאיר
6 שלו' - שלום
7 ע"ד - על דבר
8 המו"נ - המורה נבוכים
9 פ"מ - פרק (מורה נבוכים)
10 עלי' - עליה
11 ג"כ - גם כן
12 עפ"ד - על פי דברי
13 וק"ו - וקל וחומר
14 א"כ - אם כן
15 ואע"פ - ואף על פי
16 שהרמב"ם - שרבי משה בן מימון

דלא ס"ל[17] כותי' לדינא, מ"מ[18] לא רחוק הוא שנשתמש בסברתו כדי להתאים את הטעם, ע"פ[19] דרכו, דהיינו שיהי'[20] חצי משיווי ב"ח[21] לדמי עבד.

ויש עוד דרך של הוספה שהיא שתות, לא מטעם בה"ג, דמטי לה אדברי קודש, כ"א[22] מטעם הוספת חכמים. ומקור הדבר במס' בכורות (נ' ע"ב[23]), ומטי לה מקרא של יהי'[24] האמור בערכין, שאם רצה להוסיף מוסיף, והרמב"ם[25] הביא הדברים בפ"א מה' שקלים ה"ב, אלא שלדברי הרמב"ם[26] הוספה זו כוללת כל שקלי תורה, א"כ היא מוסבת ג"כ על דמי עבד, ולא הרוחנו מזה כלום, אלא שע"פ[27] דבריו בפמ"א[28], שאיננו אומר כ"א סבת הפסוקים ולא סבת התלמוד, יש לומר כי הוספה זו כיון שנאמרה בדרש מיהיה דכל ערכך, שהוא בערכין, מכוונת להסמיך עלי' טעם של סבת הכתוב כיוצא בזה.

והנה כל אלה הדברים הם בגדר תירוצים, אשר לא יסכנו לאוהבי אמת, ויותר נח להם לומר שאיזה תלמיד הוסיף הערה זו ונכנסה בתוך דברי הספר, ושגיאות מי יבין. [תהלים יט, יג] מ"מ ראוי לנו לתן כבוד לכל מה שנקרא על שם רבנו אור ישראל [הרמב"ם] ז'ל, ולישב הדברים אפילו באופן רחוק, לקיים מה דנפיק מפומי' דרב ז"ל[29] במכתביו.

והנני בזה חותם בברכה וכבוד רב

**הק' אברהם יצחק ה"ק**

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

17 ס"ל - סבירא ליה
18 מ"מ - מכל מקום
19 ע"פ - על פי
20 שיהי' - שיהיה
21 ב"ח - בן חורין / בני חורין; "בב"ח": בשר בחלב
22 כ"א - כי אם
23 ע"ב - עמוד ב
24 יהי' - יהיה
25 והרמב"ם - ורבי משה בן מימון
26 הרמב"ם - רבי משה בן מימון
27 שע"פ - שעל פי
28 בפמ"א - בפרק מ"א (במורה נבוכים)
29 ז"ל - זכרונו לברכה